

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту та адміністрування

Василик Ольга Михайлівна

УДК 338.246

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМНИЦТВА, НА ПРИКЛАДІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ (М. ТЕРНОПІЛЬ, ВУЛ. ГРУШЕВСЬКОГО 8)

Спеціальність 281 – Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ
наукової роботи на здобуття кваліфікації магістра

Тернопіль – 2019

Робота виконана на кафедрі менеджменту та адміністрування факультету економіки та менеджменту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доцент, кандидат економічних наук
Кужда Тетяна Іванівна,
кафедра менеджменту та адміністрування
факультету економіки та менеджменту
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя

Рецензент:

доцент, кандидат економічних наук
Паляниця Віктор Анатолійович,
кафедра управління інноваційною діяльністю та
сферою послуг факультету економіки та
менеджменту Тернопільського національного
технічного університету імені Івана Пулюя

Захист відбудеться на засіданні екзаменаційної комісії у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя

Науковий керівник

Т.І. Кужда

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що розробка та впровадження ефективних механізмів регіональної підтримки розвитку підприємництва є необхідною передумовою зростання такої бізнес-індустрії. Становлення та подальший розвиток малого підприємництва в Україні є необхідною умовою ринкової трансформації економіки, ефективної реструктуризації виробництва та підприємств, розв'язання проблем зайнятості, зростання рівня життя населення.

Мета роботи полягає в розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів регіональної підтримки розвитку підприємництва Тернопільської облдержадміністрації.

Для досягнення мети в роботі були поставлені такі **завдання**:

- проаналізувати проблеми та перспективи, заходи та механізми регіональної підтримки розвитку підприємництва;
- дослідити напрямки та механізми підтримки розвитку підприємництва Тернопільської облдержадміністрації;
- проаналізувати показники розвитку підприємництва в Тернопільській області;
- розробити проектні рішення щодо системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрового забезпечення для розвитку підприємництва;
- здійснити прогнозування числа суб'єктів малого та середнього бізнесу, які будуть задіяні в здійсненні часткового відшкодування відсоткових ставок;
- запропонувати шляхи покращення інфраструктури підтримки розвитку підприємництва в Тернопільській області.

Об'єктом дослідження є механізми регіональної підтримки розвитку підприємництва Тернопільської обласної державної адміністрації.

Предметом дослідження є розробка шляхів для підтримки підприємництва області.

Методи дослідження, використані в роботі – економіко-статистичного, системного та порівняльного аналізу, метод експертного опитування, діалектичного пізнання, економічного синтезу. Теоретичну і методологічну основу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань публічного адміністрування,

Джерела дослідження. Інформаційною базою дослідження слугували матеріали праць українських і зарубіжних науковців, інформація державних органів статистики, законодавчі та нормативні документи з питань публічного адміністрування, звітно-статистичні дані досліджуваної установи, аналітичні публікації в науковій і

спеціалізованій літературі, а також матеріали опитування.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна дипломної магістерської роботи полягає у дослідженні теоретико-методичних засад, розроблені пропозицій на базі опитування задля покращення підтримки розвитку підприємництва в Тернопільській області.

Практичне значення отриманих результатів полягає в підвищенні ефективності кадрового забезпечення для розвитку підприємництва, підтримці розвитку МСП шляхом часткового відшкодування відсоткових кредитних ставок, покращені інфраструктури підтримки розвитку підприємництва в Тернопільській області

Апробація результатів дослідження. Основні положення дипломної магістерської роботи доповідались та отримали позитивну оцінку на науково-практичній конференції: VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ, академіка НАН України Чумаченка Миколи Григоровича: «Інновації: аспекти управління, виробництва, сфери обслуговування» 28 березня 2019 року.

Структура й обсяг дипломної магістерської роботи. Дипломна магістерська робота складається зі вступу, семи розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи – 131 сторінок комп'ютерного тексту, вона містить 34 таблиці і 20 рисунків, 5 додатків, список використаних джерел із 120 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **вступі** розкрито актуальність теми магістерської роботи, встановлено мету та завдання, предмет та об'єкт, методи та інформаційну базу дослідження, а також подано структуру роботи.

У **першому розділі “Теоретичні аспекти регіональної підтримки розвитку підприємництва”** висвітлено теоретичні аспекти регіональної підтримки розвитку підприємництва, розкрито сутність підтримки малого і середнього підприємництва на регіональному рівні, визначено основні види фінансово-кредитної підтримки малого і середнього підприємства. Встановлено, що основними напрямками підтримки розвитку підприємництва на регіональному рівні є: фінансово-кредитна та інвестиційна (надання цільових субсидій, прямих і гарантованих позик, дотацій, податкових пільг і кредитів, амортизаційних пільг); нормативно-правова підтримка на основі впорядкування нормативного регулювання підприємництва; інфраструктурна підтримка на основі вдосконалення інституційної мережі підтримки МСП та розвиток регіональних, місцевих та галузевих стратегій підтримки МСП; інформаційна підтримка через створення і підтримку інформаційних та консультаційних пунктів (центрів), які надавали б

консультативну підтримку місцевим підприємцям; передача знань про існуючі можливості бізнесу.

Також, виокремлено основні проблеми у сфері малого та середнього підприємництва та причини негативного впливу на розвиток бізнесу, вказано на заходи для вирішення проблем та успішного розвитку підприємницького бізнесу. Визначено пріоритетні напрямки регіональної програми розвитку підприємництва, а також стадії розроблення та реалізації регіональних програм розвитку МСП.

З'ясовано, що основними джерелами фінансування регіональних програм розвитку МСП є: кошти регіональних і місцевих бюджетів, кошти українського і регіональних фондів підтримки підприємництва, інших фондів, кошти регіональних центрів зайнятості, кредити банківських і небанківських фінансово-кредитних установ, кошти від приватизації, іноземні інвестиції, кошти регіональних громадських об'єднань підприємців, добровільні внески фізичних та юридичних осіб та інших організацій.

У другому розділі “Дослідження механізмів регіональної підтримки розвитку підприємництва на прикладі Тернопільської облдержадміністрації” здійснено дослідження механізмів регіональної підтримки розвитку підприємництва на прикладі Тернопільської облдержадміністрації, охарактеризовано Тернопільської облдержадміністрації, наведено структуру Тернопільської ОДА та структура Департаменту економічного розвитку і торгівлі Тернопільської облдержадміністрації. Встановлено, що Департамент економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації здійснює політику в сфері економічного розвитку, а саме розвитку промислового комплексу Тернопільщини, інвестиційної діяльності, підприємництва; моніторинг та оцінку результативності реалізації державної регіональної політики районними державними адміністраціями та виконавчими комітетами міських рад міст обласного значення; розробляє та реалізовує Стратегію до 2020 року, програмні документи; надає інформаційно-аналітичні матеріали щодо роботи Центрів надання адміністративних послуг в Тернопільській області; здійснює державні закупівлі, а також програму підтримки секторальної політики – підтримка регіональної політики України

Департамент економічного розвитку і торгівлі Тернопільської облдержадміністрації здійснює підтримку розвитку підприємництва через такі механізми: розробку програмних документів – “Обласна програма розвитку малого і середнього підприємництва на 2019-2020 роки”; Стратегію до 2020 року – Проект плану заходів з реалізації у 2018-2020 роках Стратегії розвитку Тернопільської області на період до 2020 року; проект ЄС ПРООН “Місцевий розвиток орієнтований на громаду”; програму USAID “Лідерство в економічному врядуванні” (ЛЕВ); програма підтримки секторальної політики – Підтримка

регіональної політики України.

Проаналізовано ресурсне забезпечення програми за 2017-2018 рр., наведено очікувані результати Програми в динаміці, ресурсне забезпечення заходів стимулювання розвитку МСП та показники розвитку підприємництва в Тернопільській області.

У третьому розділі “Удосконалення механізмів регіональної підтримки розвитку підприємництва Тернопільської облдержадміністрації” наведено шляхи удосконалення підтримки розвитку підприємництва Тернопільської облдержадміністрації на основі підтримки розвитку МСП шляхом часткового відшкодування відсоткових кредитних ставок. В роботі визначено сильні та слабкі сторони МСП Тернопільської області, а також можливості та загрози МСП. Встановлено, що одним із напрямків підтримки та розвитку малого та середнього підприємництва є можливість отримати кредит за відсотковою ставкою 7,5% річних. Наведено основні характеристики програми розвитку МСП Тернопільською ОДА задля здійснення відшкодування відсотків.

Здійснено прогнозування числа суб’єктів МСП, які будуть задіяні в здійсненні часткового відшкодування відсоткових ставок в 2019 р.; встановлено що прогнозне число кількості малих підприємств в 2019 р., які будуть задіяні в даній програмі становитиме 699 малих підприємств; прогнозне число кількості середніх підприємств в 2019 р. становитиме 153 середніх підприємств; прогнозне число кількості фізичних осіб-підприємців в 2019 р. становитиме 133 фізичних осіб-підприємців.

Удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для розвитку підприємництва запропоновано на основі проведення організаційних заходів розвитку малого підприємництва. Представлено проект підготовки та підвищення кваліфікації кадрів в бізнес індустрії в Тернопільській області та наведено вартість даного проекту.

Для покращення інфраструктури підтримки розвитку підприємництва в Тернопільській області пропонується два напрямки: вдосконалення системи інформаційного забезпечення діяльності МСП; перезапуск наявної інфраструктури підтримки МСП. Визначено напрямки покращення інфраструктури підтримки розвитку підприємництва в Тернопільській області та представлено кількісні та якісні показники ефективності реалізації заходів з покращення інфраструктури підтримки розвитку підприємництва.

У четвертому розділі “Спеціальна частина” здійснено аналіз основних розвитку регіону, в межах якого функціонує Тернопільська обласна державна адміністрація, а також, досліджено організаційно-правові аспекти регулювання діяльності Тернопільської ОДА.

За результатами аналізу соціально економічного розвитку Тернопільщини свідчать

про макроекономічну стабілізацію, позитивну динаміку базових показників у реальному секторі економіки та в соціальній сфері. Економіка має шанси на відновлювальне зростання, але для цього потрібно швидке і успішне реформування та відновлення довіри інвесторів; багато що залежить від зовнішнього середовища і динаміки розвитку країн-торговельних партнерів, а також від поліпшення інвестиційного середовища в країні та регіоні.

До нормативно-правових актів, які регулюють питання, пов'язані з організацією виконавчої влади на місцевому рівні, структурою місцевих адміністрацій, порядком роботи, функціями, які вони виконують, порядком призначення посадових осіб та інші питання, які виникають під час діяльності Тернопільської ОДА яка діє на основі Закону України “Про місцеві державні адміністрації” і Типового регламенту та керується Конституцією України, Указами Президента України, Законами України, розпорядженнями КМ України, доручення і розпорядженнями голови ОДА. Вона є юридичною особою, має рахунки в банках України, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

У п'ятому розділі “Обґрунтування економічної ефективності” проаналізовано шляхи розвитку малого та середнього підприємства це підтримка розвитку МСП шляхом часткового відшкодування відсоткових кредитних ставок, та покращення інфраструктури підтримки розвитку підприємництва. Основними соціально-економічними вигодами підвищення кваліфікації кадрів для розвитку підприємництва є: набуття персоналом знань та професійних навичок, необхідних для ведення ефективної підприємницької діяльності; розкриття потенціалу працівників, найбільш повне використання їхніх можливостей, схильностей, знань та навичок; перепідготовка управлінських кадрів для сфери підприємництва.

У шостому розділі “Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях” розглянуто питання охорони праці у Тернопільській ОДА. Проаналізовано умови праці та пожежну безпеку на прикладі Тернопільської ОДА. Запропоновано соціально-економічну ефективність в даному закладі.

У розділі з безпеки в надзвичайних ситуаціях було розглянуто питання щодо захисту запасів продовольчих і промислових товарів від забруднення та організації надання фінансової допомоги суб'єктам господарювання.

У сьомому розділі “Екологія” було розглянуто питання екологічного страхування екологічних ризиків та особливості сучасної фінансово-кредитної політики охорони навколишнього середовища. Висвітлено основні фінансування на охорону навколишнього середовища, які виділяє Тернопільська ОДА.

ВИСНОВКИ

В магістерській роботі висвітлено теоретичні аспекти регіональної підтримки розвитку підприємництва, розкрито сутність підтримки малого і середнього підприємництва на регіональному рівні, визначено основні види фінансово-кредитної підтримки малого і середнього підприємства.

В роботі представлено ресурсне забезпечення обласної програми розвитку МСП за 2017-2018 рр. В структурі обсягів фінансування програми розвитку малого і середнього підприємництва Тернопільською ОДА найбільш питому вагу займають кошти обласного бюджету – 52,76%; далі кошти районні, міські, міст обласного значення, об'єднаних територіальних громад бюджети – 34,49%; та кошти міжнародної технічної допомоги – 15,74%. В роботі наведено результати обласної програми розвитку МСП, серед яких збільшення кількості малих підприємств на 60 одиниць; кількості середніх підприємств на 7 одиниць; зростання числа зайнятих осіб у секторі МСП на 400 осіб; зростання числа фізичних осіб-підприємців на 1050 од.; збільшення обсягу бюджетних надходжень від суб'єктів МСП на 105 тис. грн.; та зростання кількості робочих місць у секторі МСП на 330 од. Також, проведено структурний аналіз фінансового забезпечення заходів стимулювання розвитку МСП за 3 роки, який показав, що найбільшу питому вагу займають витрати на запровадження е-врядування в Тернопільській області – 29,7%.

З аналізу показників підприємництва області, видно що у 2017 р. налічувалося 3784 фізичних-осіб підприємців, 791 малих підприємств та 250 середніх підприємств. Аналізуючи динаміку 2018 р., то спостерігаємо зростання кількості фізичних-осіб підприємців до 3956; малих підприємств до 822, та середніх підприємств до 261.

В роботі представлено динаміку обсягів реалізації продукції та послуг суб'єктами МСП Тернопільської області за 2017-2018 рр. Обсяги реалізації продукції та послуг суб'єктами малого підприємництва в 2018 р. порівняно з 2017 р. зріс на 1,54 млрд. грн. або на 7,8%; суб'єктами середнього підприємництва в 2018 р. порівняно з 2017 р. збільшився на 4,66 млрд. грн. або на 12,2%. Встановлено, що у 2017 р. питома вага створених робочих місць суб'єктами підприємницької діяльності – середніми підприємствами становила 29,11%, а в 2018 р. – 30,12%, що на 1,01% більше, ніж за попередній період. Частка створених робочих місць суб'єктами підприємницької діяльності – малими підприємствами у 2017 р. рівна 70,89%, у 2018 р. – 69,88%, що на 1,01% менше, ніж в минулому році. У розподілі малих підприємств за видами економічної діяльності у 2017 році основну частку – 23,8 % займають сільське, лісове та рибне господарства, 19 % – оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів. Вагому частку у галузевому розподілі займає промисловість – 15,7 %, операції з нерухомим

майном – 9,9 %, будівництво – 8,2 %.

Одним із напрямків підтримки та розвитку малого та середнього підприємництва є можливість отримати кредит за відсотковою ставкою 7,5% річних. Такий кредит є доступними завдяки домовленостям між обласною державною адміністрацією та Німецько-українським фондом. Нами здійснено опитування суб'єктів МСП, які ще не задіяні в «програмі здійснення часткового відшкодування відсоткових ставок» в 2019 р. Для опитування обрано 7 малих підприємств та 3 середнього розміру.

Слід зазначити, що 9 з 10 опитаних вважають, що зростання розміру відшкодування матиме позитивний ефект для суб'єктів МСБ. 8 з 10 опитаних вказали на те, що така програма може полегшити роботу підприємця, дозволить йому більше коштів направляти на інвестування, в оборот. 7 з 10 опитаних хотіли би більше дізнатися про умови такої програми та як до неї долучитися. 6 з 10 вважають доцільним запровадження такої програми для підприємців Тернопілля. Також, вказали на потребу у спрощенні умов приєднання до програми.

Запропоновано внести пропозиції до такої програми відшкодування та розмір відшкодування «відсоткових ставок за кредитами банків» в 2020 р. встановити на рівні 10%. Тоді, можемо очікувати суттєве зростання кількості залучених суб'єктів підприємництва в області в 2020 р. до 13 од. або на 44,4% порівняно з минулим роком.

Встановлено, що однією із загроз для розвитку МСП в області є недостатня забезпеченість потрібними кадрами та низький рівень досвіду та знань людей у сфері підприємництва. Для удосконалення підтримки та підвищення кваліфікації кадрів для розвитку підприємства запропоновано ряд заходів. В роботі представлено структуру орієнтованої вартості проекту підготовки та підвищення кваліфікації кадрів в бізнес індустрії в Тернопільській області. В ресурсному забезпеченні проекту підготовки та підвищення кваліфікації кадрів в бізнес індустрії в Тернопільській області найбільшу питому вагу займають витрати відділу «Підтримки бізнесу Департаменту економічного розвитку і торгівлі» – 42,3% , решта – однакова (19,2%). Очікувані показники проекту підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для розвитку МСП у 2020 р. згруповано в роботі. Навчальними семінарами та бізнес тренінгами прогнозується в 2020 р. охопити 12423 слухачів, що на 973 слухачів більше, ніж у 2019 році. Центром зайнятості буде задіяно до навчальних семінарів та курсів на 294 особи більше, ніж в попередньому році; навчальні заклади проведуть навчання для 829 осіб, що на 69 особи більше, ніж в 2019 р.; на базі бізнес-інкубатора прогнозується залучити до навчання на 6 осіб більше, ніж в 2019 р.; відділом «Підтримки бізнесу Департаменту економічного розвитку і торгівлі» буде задіяно до навчальних практик та бізнес-семінарів на 426 осіб більше, ніж в

попередньому році.

В роботі представлено об'єкти інфраструктурної підтримки розвитку підприємництва в області: бізнес-центри, бізнес-інкубатор, фінансово-кредитні установи, фонди підтримки підприємництва, інформаційно-консультативні установи. Для покращення інфраструктури підтримки розвитку підприємництва в Тернопільській області пропонується такі заходи: вдосконалення системи інформаційного забезпечення діяльності МСП; перезапуск наявної інфраструктури підтримки МСП. Результатами виконання цих напрямків будуть: сприяння розвитку підприємництва, актуалізація інформації, інформаційна, консультативна та методична підтримка суб'єктів малого та середнього підприємництва.

В роботі представлено показники (кількісні та якісні), які очікується отримати внаслідок покращення інфраструктури підтримки розвитку МСП в Тернопільській області. Для забезпечення регуляторного впливу на суб'єкти підприємництва Тернопільської області очікується зростання кількості прийнятих регуляторних актів на 6 од. в 2020 р. Кількість проведених спостережень суб'єктів МСП, які працюють у торгівельній сфері, громадського харчування та побуту в 2020 р. зросте на 50 од. або на 20%. Очікуваний обсяг роздрібного товарообороту в 2020 р. також зросте на 7,2%. Величина реалізованих послуг на 1 особу також зросте в 2020 р. на 7,1%.

Список опублікованих праць за темою дипломної магістерської роботи

1. Василик О. Соціальний захист населення як важлива складова публічного адміністрування. Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ, академіка НАН України М.Г.Чумаченка «Інновації: аспекти управління, виробництва, сфери обслуговування» ТНТУ імені Івана Пулюя, (Тернопіль, 28 березня 2019 р.). – 17-18 ст.

АНОТАЦІЯ

Тема “Дослідження механізмів регіональної підтримки розвитку підприємництва, на прикладі Тернопільської обласної державної адміністрації”

Магістерська робота: 131 сторінок, 20 рисунків, 34 таблиці, 5 додатків, 120 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є механізми регіональної підтримки розвитку підприємництва Тернопільської обласної державної адміністрації.

Мета роботи є розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів регіональної підтримки розвитку підприємництва Тернопільської облдержадміністрації.

Методи дослідження – економіко-математичні, порівняльного аналізу, статистичні, SWOT-аналіз.

Розроблено проектні рішення щодо системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрового забезпечення для розвитку підприємництва, визначено число суб'єктів малого та середнього бізнесу, які будуть задіяні в здійсненні часткового відшкодування відсоткових ставок в 2019 р., запропоновано шляхи покращення інфраструктури підтримки розвитку підприємництва в Тернопільській області.

Ключові слова: підприємництво, суб'єкти малого та середнього бізнесу, механізми регіональної підтримки, облдержадміністрація.

SUMMARY

Theme: “An investigation of regional entrepreneurship development support mechanism at the Ternopil regional state administration”

Master Degree thesis consists of 131 pages, 20 figures, 34 tables, 5 appendixes, 120 references.

The object of investigation is the regional entrepreneurship development support mechanisms.

The aim of the work is to develop the applied recommendations concerning the improvements of regional entrepreneurship development support mechanisms at the Ternopil regional state administration.

The results are obtained with the following research methods: economic and mathematical, comparative research, statistical, SWOT-analysis.

The applied recommendations aimed to improve training and professional development of human resources for the entrepreneurship have been described in this paper. The number of small and medium-sized entities that will be involved in partial interest rate reimbursement in 2019 has been predicted. The ways to improve the entrepreneurship infrastructure in the Ternopil region have been proposed.

Keywords: entrepreneurship, small and medium-sized business entities, regional support mechanisms, and regional state administration.